

YTTRANDE

Datum
2018-10-19

Sametingets beteckning
Dnr 1.2.1-2018-936

Sámediggi
Sámedigge
Sámiediggi
Saemiedigkie

Kulturdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Remiss, Ett oberoende public service för alla – nya möjligheter och ökat ansvar (SOU 2018:50) /Ku2018/01387/MF

I 1 kap. 2 § första stycket regeringsformen stadgas att den offentliga makten ska utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet. I sista stycket samma lagrum slås fast bl.a. att det samiska folkets möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv ska främjas. Bestämmelsen tar sikte på samernas ställning som urfolk i Sverige.

Sametinget är både ett folkvalt parlament och en förvaltningsmyndighet inom rennäringens område och för samisk kultur.¹ Syftet med införandet av Sametinget som statlig institution var att ge samerna ett betydande inflytande i frågor som berör den samiska kulturen och de samiska näringarna. Proposition 1992/93:32, Samerna och samisk kultur m.m., beskrev behovet av Sametingets med bl.a. dessa ord "Ett mer kraftfullt instrument för främjandet av den samiska kulturens utveckling bör dock kunna skapas genom en särskild statlig myndighet med överblick över de samiska frågorna".

Sametinget ska enligt sametingslag (1992:1433) 2 kap, §1, verka för en levande samisk kultur och ta initiativ till verksamheter och föreslå åtgärder som främjar denna kultur. Proposition 1992/93:36 gav upphov till uppgiften samt definierade uppgiften, "Sametinget bör sålunda stå fritt att ta upp och ställa förslag i alla de olika frågor som tinget finner vara av särskilt intresse med hänsyn till en levande samisk kultur i landet." vidare gav propositionen förklaring vad som avsågs med samisk kultur i detta sammanhang "Den (d.v.s. samiska kulturen²) bör då rimligen inbegripa det som är samiskt särpräglat i samhällslivet".

¹ Förordning (2009:1395) med instruktion för Sametinget, § 1.

² Skribentens förtydligande

Cujuhus/adress	Telefovdna/telefon	Fákxa/telefax
Box 90, 981 22 GIRON/KIRUNA		
Besöksadress: Adolf Hedinsvägen 58	0980 - 780 30 (växel)	0980 - 780 31
e-post: kansli@sametinget.se		
Org.nr.: 202100-4573		

Samiska språket indelas i nordsamiska, lulesamiska, pitesamiska, umesamiska och sydsamiska, varav fyra av språken har egen godkänd ortografi (den fjärde ortografin godkändes så sent som 2016). Arbetet med att godkänna en ortografi för ytterligare ett språk, pitesamiskan, är påbörjat och kan förväntas fullbordas senast 2019. De samiska språken är små och definieras som hotade språk enligt FN-organet Unescos kriterier för hotade språk. Samiska språken delar sin historia med andra koloniserade urfolksspråk i världen och har genom tiderna varit offer för språkmord, vilket i sin tur medfört att våra språk räknas som hotade språk.

Då de samiska språken finns i Sverige, Norge, Finland och Ryssland och med andra ord inte har ett enskilt hemland är det viktigt att de nordiska länderna tar ett särskilt ansvar för jämlik status och utvecklingsmöjligheter för de samiska språken i respektive land. Sverige måste aktivt arbeta för samiska språkens ställning i samhället, ta ansvar för tidigare bedrivna politik som gick ut på att assimilera samerna genom att bl. a. förgöra samiska språken. En passiv hållning från Sveriges sida gentemot samiska språken i nutid är lika skadlig för samernas språk som dåtidens aktiva assimileringspolitik.

Sverige har antagit en minoritetspolitik som utvecklats utifrån Europarådets två konventioner, dels ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter, dels stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk. Paradoxalt nog så använder Sverige åtagande enligt Europarådets ramkonvention och stadga om landsdels- och minoritetsspråk som ett verktyg att minska samernas möjlighet till inflytande och självbestämmande.

Sammanfattning

Sametinget kan konstatera att utredningen inte tagit ansvar för regeringsformens stadga att samerna har en särställning som urfolk i Sverige. Om regeringsformens avsiktsförklaring inte ska vara endast tomma ord bör den omfatta ett främjande av de verksamheter kan anses utgöra kännetecknen för den samiska kulturen eller som samiskt särpräglad i samhällslivet, jmf prop. 1992/93:32..

Sametinget delar inte utredningens förslag att samiska språkens utbud inom public service-bolagens ska ingå i ett gemensamt utbud med de språk Sverige angett som nationella minoritetsspråk inom ramen av Sveriges minoritetspolitik. Det skapar sämre förutsättningar för samiskan som är flera olika språk. Skillnaden mellan sydsamiska och nordsamiska kan liknas med svenska och färöiska.³

Public service-bolagens ansvar för samiska sändningar och fördelning av sändningstider bör framgå i en särskild målformulering som bolagen själva tar fram med en strategiplan (lik den som NRK har tagit fram för samiska förhållanden i Norge).

---

³ Att återta mitt språk, SOU 2006:19

Sametinget anser vidare att public service-bolagen ska ges tillräckliga resurser för ett utökat och regelbundet utbud av barnprogram, ungdomsprogram samt att sändningstid ska öka för samiska språken.

Avsaknaden av ett sammanhållet ansvar hos public service-bolagen i Sverige för både de samiska språken och kulturen visar på behovet av en tydligare målformulering. Sametinget anser att public service bolagens ansvar gällande samiska ska skrivas in särskilt i sändningstillstånden med en tydlig och ambitiös målsättning.

Kap 1.2 Utredningsarbetet

Med utgångspunkt av samiska folkets ställning som urfolk och med utgångspunkt i Sametingets varande som statlig samisk myndighet borde Sametinget haft en annan roll i utredningen än en samrådspart bland andra. Sametinget lämnade skriftliga synpunkter och de har inte på något sätt hörtsammats av utredning eller departement trots att lämnade synpunkter hör till Sametingets lagstadgade uppgifter enligt sametingslagen.

Kap 3.3.1 Hur uppdragen ska ges under nästa tillståndsperiod

Sametinget delar inte utredningen förslag att struktur med sändningstillstånd, anslagsvillkor och beslut om tillgänglighet för respektive programbolag ska i huvudsak bestå under den tillståndsperiod som inleds 2020 och som blir tio år lång.

Det finns anledning att för samiska verksamheter⁴ inom public service-bolagen ha särskilda beslut och med kortare intervaller. Om man tittar på den historik som presenteras på sameradios hemsida⁵ så ser man att tillblivelsen av den samiska verksamheten inom SR har varit en långsam process, sändningarna startade 1952 och först 1965 sändes det på samiska språk och idag är det små volymer sändningstid det handlar om. Att få en bra samisk verksamhet kan vara beroende av bl. a. tillgänglighet av journalister och att få till en ökning av kvantitet och god kvalitet kan kräva olika åtgärder under en 10 års period.

Public service-bolagen bör få ansvar för att utveckla de egna samiska verksamheterna, då blir särskilda beslut på kortare intervaller mer följsamma den rådande verklighet och möjliggör och stimulerar till ständig pågående utveckling. Ett sådant ansvar skulle möjliggöra uppdrag för att åtgärda brist på utbildade samiska journalister.

Kap 3.3.2 Definition av kärnverksamhet

Sametinget har ingen erinran mot förslaget att definition av kärnverksamhet utökas till att även omfatta tillhandahållanden av radio- och tv-program på bolagens egna plattformar som finns på fritt tillgängliga och öppna delar av internet. Sametinget anser för samiska språkens del, att det främjar samiska språken ju vidare public service-bolagen tillhandahåller sitt samiska utbud på förutsatt att sändningar på samiska har likvärdig status och spridning som sändningar på svenska.

---

⁴ Med samiska verksamheter avses Sameradiation och SVT-Sápmi

⁵ <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2327&artikel=5856938>

Kap 5.2.3 Public service i svagt bevakade områden

Sametinget stödjer förslaget att SR och SVT ska inom ramen för sin nyhetsverksamhet stärka sin journalistiska bevakning i svagt bevakade lokala områden. Sametinget anser att public service-bolagen ska ges tillräckliga resurser för att kunna uppfylla sändningstillståndens krav på spegling och regional balans i nyhetsrapporteringen, så att det villkoret även tydligt ska gälla för samiska förhållanden och på så sätt stärka förmedling av samisk kultur.

Kap 5.3 Ökad kvalitet och synlighet för utbudet på nationella minoritetsspråk och teckenspråk

Sametinget stödjer inte utredningens förslag att public service-bolagens samlade utbud på samiska, finska, meänkieli, romani chib respektive jiddisch ska varje år uppgå till minst samma nivå som 2019, Sametinget ser behov av en ökning av utbud på samiska.

Sametinget instämmer inte heller i utredningens bedömning att bolagen ska ha möjlighet att sinsemellan fördela ansvaret för olika slags insatser i fråga om programverksamhet på minoritetsspråk utan förespråkar skrivning per respektive bolag för att få tydligare ansvarstagande och ökning av utbud samt möjliggöra bättre utvärdering.

Kommande sändningstillstånd måste få en skrivning som bidrar till större förpliktelser för public service-bolagen gentemot samerna som urfolk. Om regeringsformens avsiktsförklaring inte endast ska vara tomma ord bör sändningstillståndet omfatta en särskild skrivning om samiska språken och den samiska kulturen. Samiska språken har i motsats till andra minoritetsspråk inget enskilt hemland, vilket betyder att språken varken kan få status eller utvecklingsmöjligheter, om inte de nordiska länderna tar ett särskilt ansvar för det. Sändningstillstånd ska garantera att public service-bolagen i Sverige tar ett större ansvar för de samiska språken och kulturen, på samma sätt som NRK har i Norge.

Idag omnämns samiska som en del bland nationella minoritetsspråken i public service-bolagens sändningstillstånd. Det är inte godtagbart att sändningstillstånd samlar nationella minoritetsspråk som ett begrepp och en grupp. Det skapar inte förutsättningar för att främja samiska språkens utveckling. En utveckling av samiska public service verksamheter beaktas inte heller och det sker ej någon samordning av de samiska media resurser som finns på nordisk bas. Principen att minoritetsspråkvärn ska vara enda bärande grund för programföretagens samiska verksamhet måste överges till förmån för en bredare målsättning.

Sändningstillståndet vad gäller de samiska språken ska vara utformat så att det finns en tydlig målformulering för respektive public service-bolag. Det är av största vikt med en målformulering som rör de samiska språken och kulturen och som bidrar till utveckling av de samiska public service- verksamheterna. De samiska programverksamheternas främsta roll är att spegla och granska det samiska samhället för att stärka demokratin.

Sändningstillstånden ska vara utformade så att bedömning av utbudet ska kunna göras på respektive samiskt språk. De samiska språken bör, med anledning av samernas urfolkstatus, inta en särställning i SVT, SR och UR:s sändningstillstånd. I dag framkommer inte, i sändningstillstånden, att det handlar om flera samiska språk, vilket gör att framförallt lule-,

ume- och sydsamiska sändningar är knapphändiga om ens förekommande i SVT:s och SR:s produktion. Europarådets rådgivande kommitté för ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter har i sitt fjärde yttrande konstaterat, vad beträffar massmedier på samiska så är situationen särskilt svår för sydsamiska och lulesamiska. Dessa språk bedöms med Unescos kriterier för hotade språk, som allvarligt hotade språk. Sametinget anser av demokratiskäl att är det betydelsefullt att samer kan ta del av samhällsdebatten på de olika samiska språken.

Det är viktigt att kommande sändningstillstånd tar hänsyn till både kvantitet och kvalitet. Det är angeläget att samiskspråkiga sändningar har hög kvalitet och att samiskan är vårdad och begriplig. Sametinget anser att både sändningstid och resurser måste öka för att samiskt public service ska kunna spegla bredden av alla aktiviteter som berör utvecklingen av det samiska samhället. Utgångspunkten ska vara att det som gäller för svenska också gäller för de samiska språken.⁶ Program som vänder sig till samer ska ha hög kvalitet, även om antal tittare är relativt lågt. Kvalitet ställs ofta som motsats till kvantitet, men kvantitet i sig själv är också kvalitet. Det är viktigare med ett regelmässigt och oftare utbud än ett enda högkvalitetsprogram om året.⁷

Kap 8.1. Stiftelsens styrelse

Sametinget anser att det ska finnas samisk representation i förvaltningsstiftelsen. Detta utifrån samernas ställning som urfolk men också för att bidra till positiv utveckling av samisk public service verksamhet. Samisk representation i förvaltningsstiftelsen skulle medföra att samiska mediefrågor kom på agendan när programbolagens arbete och utveckling diskuterades.

Jan Rannerud
Sametingets styrelseledamot
Ansvarig för mediefrågor

Enligt uppdrag

Marie Louise Allas
Avdelningschef

---

⁶ Sametingets språkpolitiska handlingsprogram, antagen av plenum 2016-05-31—06-02

⁷ Samisk mediepolitik, antaget 2013-02-19--21